

Jordbruk som tjänsteproduktion – en ekologisk välfärdssektor

*Budskapet i denna artikel är
att påvisa konsekvenserna av den (könsmärkta)
dikotomin mellan produktion/konsumtion samt att visa en väg att
upphäva denna dikotomisering genom att skaffa kontroll
över själva länken mellan
de två delarna.*

Under mina studier av jordbrukssektor, livsmedelsindustri och landsbygdsutveckling men också i samband med praktiskt arbete med kommunal planering¹ och med organisering av distributionsnät för lokalt producerade ekologiska livsmedel har jag vid flera tillfällen kommit att ställa mig frågan hur man kan få ihop det teoretiska med det praktiska. Hur få ihop det strukturella med konkret handling? Hur få ihop informationsteknikens upplösta geografi med den fysiskt bundna produktionen? Hur få ihop feministisk teori med traditionell vetenskapsteori? Hur få ihop

vår fragmenterade vardagstillvaro till en helhet? Med matens hjälp är kanske dessa problem möjliga att – om inte lösa – så åtminstone analysera.

Könsmärkta konsumtionsvaror

Jag vill pröva att koppla samman två synsätt. Dels ett könsstrukturellt (och miljömässigt) perspektiv på livsmedelskonsumtionen, dels ett alternativt sätt att se på jordbruket – inte huvudsakligen som ett areellt produktionssystem.

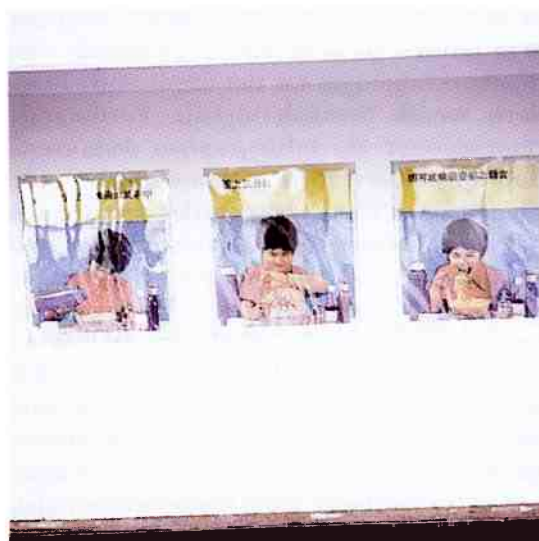
Pernilla Carlsson, *Utan titel*, 1996.

Pernilla Carlsson, *Utan titel*, 1996.

Pernilla Carlsson, *Utan titel*, 1996.

Pernilla Carlsson, *Utan titel*, 1996.

tem utan som en sektor som producerar välfärdstjänster.

Många konsumtionsvaror är "könsmärkta" och matvaror är inga undantag. Matvanorna skiljer sig mellan personer i olika åldrar, olika samhällsklasser och från olika delar av världen och regioner, men också mellan män och kvinnor. Inte bara när det gäller kvantitet utan i hög utsträckning också kvalitativt. Vår mathållning speglar faktiskt i hög grad vår identitet och vår regionala härkomst (även om den moderna husmanskosten i Sverige toppas av spagetti och pizza).

Det är inte svårt att inse att mat är en del av vår välfärd. Det är självklart att välfärden förutsätter ett tillräckligt intag av näringsämnen. Om vi hungrar kan vi knappast tala om välfärd. Men jag vill gå vidare och säga att matens kvalitet och de spår som produktionen lämnar efter sig i landskapet också är en del av välfärden. Utifrån detta kan man formulera en vision om en ekologisk välfärd, byggd på hänsyn till människor och miljö, med andra ord ett reproduktivt perspektiv. En sådan välfärd kan vara en del av det kretsloppssamhälle som Göran Persson utlovat och som Boverkets vision *Sverige 2009* utmålade. Producenterna av denna ekologiska välfärd finns i jordbrukssektorn.

Om man analyserar livsmedelskomplexet

som ett välfärdssystem finner man snart att det är ofullständigt. Massmedia har återkommande skandalreportage om missförhållanden inom livsmedelssystemet. Radio- och TV-program om ovärdig djurhållning väcker alltid starka reaktioner. Det kan handla om oetisk behandling av kor och grisar, salmonella-epidemier och liknande. För något år sedan var det galna kosjukan som debatterades. Just nu är det burhönsen som inte blir frisläppta som de (och Astrid Lindgren) blivit lovade.

Skärholmenfruarnas konsumentuppror

I efterdyningarna av sådana program kommer uppmaningar om köpbojkotter och andra konsumentaktioner och eftersom konsumenterna är en integrerad del av jordbruksystemet kan de förstås också påverka detta system. Matproduktionen engagerar alla eftersom vi alla är konsumenterna av varan. Å ena sidan finns livsmedelsproducenterna vars förhandlingsposition i den svenska samhällsdebatten alltid har varit synnerligen stark och å andra sidan finns konsumenterna som försöker få hushållsbudgeten att gå ihop. Att lantbrukarna ibland får nog och tar sig in till huvudstaden för att protestera mot beslutade politiska åtgärder, uppfattas som en naturlig del

av det politiska förhandlingspelet, men när arga kvinnor på sextioalet protesterade mot mjölkprishöjningar var det något unikt i modern svensk livsmedelsdebatt. Fortfarande representerar *Skärholmenfruarnas* demonstration en modern form av konsumentuppror. Vi minns den kanske bäst för det ovanliga och nästan otillbörliga i att kvinnor gick ut som kollektiv och blandade sig i den offentliga politiken. Men trots alla försök att förringa deras möjlighet att påverka, är det ett faktum att denna demonstration kom att få stor betydelse för den förda prispolitiken och fortfarande talar lantbruksforskare om "Skärholmenfruarna" som en symbol för allmänhetens reaktioner på förändringar inom livsmedelsområdet.

Det teoretiska stödet för mitt resonemang hämtar jag i den feministiska forskningen om samhällsplanering, eftersom jordbruket är en planerad sektor, och jag utgår främst från den brittiska arkitekten Clara Greeds intressanta bok *Women and Planning*. Enligt henne kan man säga att planeringen – från det antika Grekland till nutida England – kan betecknas som en genderiserad verksamhet (eng. Planning is a gendered² process). Planerare har nämligen haft en tendens att dikotomisera, sektorisera och zonera markanvändningen som ett sätt att skapa ordning och kontroll. Greed menar att denna tendens att skapa ordning genom uppdelning är en patriarkal önskan om kontroll över hierarkiska strukturer.⁷ Dessutom är uppdelningen genderiserad genom att det finns en könsmässig märkning och värdering av de olika zonerna och sektorerna.

Stadsplanering har i allmänhet, bortsett från kortare planeringsperioder, utgått från en ideologi om det individuella hushållet med en manlig huvudförsörjare och kvinnlig hushållsansvarig. Här fortlever bilden från en tidig civilisation där mannen = jägaren och kvinnan = samlaren (konsumenten). Även t. ex. de radikala visionerna om "garden cities" hade en romantisk syn på uppdelningen hem/arbete och kvinnans roll i familjen och närmiljön, säger Greed. Feminismen, menar hon vidare, är både ett sätt att se på planeringen och en kraft att förändra den. Men hon är samtidigt pessimistisk och menar att roten till den genderiserade stadsplaneringen

Skärholmensfruarnas matdemonstration i februari/mars 1972.

Foto: Lennart Nygren. (Pica Pressfoto)

i form av dikotomiseringen mellan det privata och det offentliga är så djupt rotad att hon har svårt att se hur den skulle kunna förändras. Jag är inte lika pessimistisk som Greed.

Filosofier och femokrater

Clara Greed påvisar genom omfattande empiriska belägg, dels från en översikt över mång-

hundraårig planering, dels från egna erfarenheter som planerare, hur kvinnor och kvinnliga planerare sökt bryta igenom den fysiska/sociala dikotomin. De har försökt förena det offentliga med det privata och försökt skapa förutsättningar för att sammankoppla bostäder och arbetsplatser. Hon kallar dessa kvinnliga planerare och aktörer för "zonzappers". Anledningen till att dessa kvinnliga planerare har ägnat sig åt att mildra uppdelningen mellan produktion och reproduktion har sin grund i att denna dikotomisering har varit förödande för jämställdheten. Kvinnor har varit rumsligt begränsade till det reproduktiva rummet och varit avskärmade från arbetsmarknaden.

De kvinnliga zonzappers som lyckats bäst har, enligt Greed, varit dels de "filosofiska drottningarna", dels "femokraterna" (ung. kvinnliga byråkrater). Första vågen av urbana feminister var filosofiska drottningar. De var visionärer, drömmare och författare. Redan vid sekelskiftet producerades en mängd litteratur av urbana feminister som försökte koppla ihop produktion och reproduktion och det publika med det privata genom att diskutera konkreta lösningar. Mary Shelley (1797-1851, författare till *Frankenstein* och tillika dotter till den kända feministen Mary Wollstonecraft) var en av de första debattörer som varnade för en framtida "manmade world".

Men för att kunna förverkliga sina idéer måste man kunna fungera i den manliga strukturen, menar Greed, och det är här som femokraterna kommer in. De nutida kvinnliga planerarna är alltså femokrater som utbildats inom exempelvis geografi och sociologi. De försöker balansera mellan att genomföra förändringar och anpassa sig till det rådande systemet. Men eftersom det finns en tendens att kvinnor betraktas som antingen alltigenom goda eller alltigenom dåliga, tycker Greed att det är en ganska omöjlig uppgift i längden. Därför anser hon att även om "the good girls" är effektiva och får jobb, behövs det mer radikala "bad girls", dvs radikala urbana feminister för att få igång någonting över huvudtaget. Vi behöver fler demonstrationer som "Skärholmen fruarnas".

En slutet och en ekologisk vision

När man i visionen *Sverige 2009* diskuterar kretsloppssamhället är man inte tillräckligt medveten om behovet av "zonzappers", det vill säga av personer som är beredda att knyta ihop verksamheter som för närvarande är separerade. Det finns över huvudtaget inget i denna rapport som tyder på en insikt om att samverkan över sektorsgränser är nödvändiga för att uppnå målen. Man noterar att det kommer att krävas jordbruk i tätorternas närhet för att kunna ta hand om avfallet, för att kunna "sluta kretsloppen". Men produktionen av livsmedlen eller förädlingen av dem bedöms inte behöva samlokaliseras, vare sig med varandra eller med konsumenterna.

I det kretsloppssamhälle som skisseras i *Sverige 2009* har landsbygden synliggjorts på ett sätt som tidigare inte varit vanligt i diskussioner om regional utveckling. Nu har landsbygden fått en ny roll att spela. Men det är en landsbygd som är synonym med jordbruksbygd. Jordbruket har en strategisk betydelse i kretsloppet. Dels ska jordbruket/landsbygden ta hand om tätorternas avfall, dels ska jordbruket producera ett kulturlandskap som är vackert och attraktivt som rekreativ mål för tätortsbefolkningen. Möjligheten att leva på landsbygden ska däremot vara förbehållet de som är verksamma i naturresursberoende yrken. En av författarna till visionen, Carl-Johan Engström, menar att "genuina glesbygdabor ska arbeta i glesbygdsnärings, exempelvis turism, jordbruk, förädling av lokala naturresurser eller service för den egna bygden. Den som är knuten till staden med sitt arbete bör emellertid även bosätta sig i staden". (*KommunAktuellt* 14 dec, 1995) Vid första anblicken kan detta uttalande ses som en ambition att koppla samman bostad och arbete. Man ska bo där man arbetar, gärna i en medelstor stad enligt visionen. Men tolkat i sitt sammanhang, nämligen som ett sätt att skapa ordning och kontroll, är citatet istället ett uttryck för en traditionell uppdelning mellan stad och landsbygd, mellan å ena sidan produktion av livsmedel och å andra sidan konsumtion av

Foto: Ragnhild Haarstad. (Pica Pressfoto)

Bildtexten 29 februari 1972 i *Svenska Dagbladet* löd: "Glada miner trots motsatta åsikter [...] Fyra bitska Skärholmsfruar pratade matpriser i två timmar med statsminister Palme och jordbruksminister Ingemund Bengtsson på måndagen. Resultatet blev plus minus noll. Så damerna går vidare med sin matprisaktion. Start ev. redan på onsdag med 'ostbojkott'."

dem, uppdelning mellan producenter och konsumenter. Men istället för ett stelt bostättningsmönster och kvarhållen sektorsuppdelning, behövs mer flexibla sätt att arbeta för att kunna leva mer (eko)logiskt. Även Clara Greed vänder sig mot stad/land dikotomin och beklagar t ex att det inte är tillåtet att ha landsbygdsdjur i staden. Hon vill istället se grisar och höns i bostadsområden.

Kretsloppssamhället lägger ett stort ansvar på hushållen när det gäller energianvändning, avfallshantering och vattenhushållning. Vi har fått en helt ny "ideell" arbetsuppgift och miljömedvetenheten och miljöansvaret kräver både kunskaper, tid och disciplin vilket har skapat en generell medvetenhet om miljöfrågorna, inte minst när det gäller livsmedelssektorn. Det finns ett intresse för hur produ-

ktionen bedrivs och var livsmedlen produceras. Intresset för ekologiskt odlade produkter är växande. Lantbruksuniversitetet genomförde för ett antal år sedan en undersökning av konsumenternas attityder till alternativt producerat kött (Holm & Drake, 1989). Där fanns många intressanta slutsatser att dra. Fler konsumenter än man hade väntat sig önskade sig en högre kvalitet på köttvarorna än de kunde få i den vanliga dagligvarubutiken och det fanns en betydligt större efterfrågan än tillgång på alternativproducerat kött. Den vanligaste orsaken till att man valde alternativproducerade köttvaror var bättre smak och ätkvalitet. Men det fanns också en etisk orsak, hur djuren levit och uppfötts upplevdes också som en kvalitetsfråga. Denna och andra undersökningar⁴ ger en signal om att det finns

en potentiell grupp av människor som är intresserade av denna typ av livsmedelshandel, men att de ännu inte funnit kanalerna för att nå varandra. De flesta sade sig också vara beredda att betala mer för en bättre kvalitet. Främst gällde detta bland storstadsbor. Den största tillgängligheten till alternativa varor i detaljhandeln finns i storstäderna men även utanför de stora städerna finns en efterfrågan. Ca en fjärdedel av dem som köpte alternativproducerat kött gjorde det genom direkta kontakter med producenter. Grannar går samman och etablerar kontakt med en eller flera lokala producenter. Grupperna kan vara organiserade i form av formella föreningar, ibland som en underavdelning av en riksfattande förening, men ofta spontant uppkomna "kamratgrupper" utan stadgar och registrering.

Konsumtionens och reproduktionens underordning

För Greed är handlandet en modern form av samlande och kvinnor handlar för det mesta för andra, inte för sin egen skull. Shopping är ett område där det privata och det offentliga möts. Men, menar hon, handelssektorn har fått mycket liten uppmärksamhet inom planeringsforskningen trots att det är ett stort expansområde. Att handla ses fortfarande som en lågstatus handling – på fel sida om dikotomin. Livsmedelssektorn är således gendrerad. Att producera och distribuera varorna – manligt märkta verksamheter – har högre värde än att handla och tillaga varorna – kvinnligt märkta verksamheter. Allt i enlighet med den rådande dikotomin offentligt/privat eller produktion/reproduktion. Ändå är det så att just livsmedelskomplexet är ett tydligt exempel på att denna dikotomi är konstlad och manipulerande. För dem som i sitt yrkesliv arbetar inom livsmedelssektorn engagerar frågan om var och hur livsmedlen produceras i dubbel bemärkelse, både som konsumenter och som producenter.

Man kan på goda grunder anta att uppdelningen försvårar visionen om ett miljöanpassat samhälle. För att uppnå ett kretsloppsam-

hälle krävs antagligen att vi upphäver dikotomiseringen mellan produktion och konsumtion och istället bygger länkar mellan dem.

Den omställningsprocess inom jordbruket som startade strax innan vi blev EU-medlemmar och som stannade av i samband med medlemskapet, var ett sätt att marknadsanpassa jordbruket och att tvinga lantbrukarna att utveckla mer företagsinriktade känslspröt. På så vis menade man att konsumenterna skulle gynnas, framför allt genom lägre priser. Men omställningsförsöken kan också tolkas som en politik där man försökte tvinga lantbrukarna att överge ett reproduktivt perspektiv till förmån för ett produktivt. Det är nämligen lätt att se att jordbruksproduktion för en stor mängd lantbrukare inte bara handlar om att producera vissa varor. Det handlar också om ett sätt att leva, en livsform som skiljer sig från annan företagsamhet. Det handlar om att vara en kunnig mångsysslare, både praktiskt och teoretiskt, att kunna tänka långsiktigt och samtidigt vara flexibel för att snabbt kunna anpassa sig till väderleksförhållanden och biologiska processer. Det gäller att vara både företagsekonom och biolog, både humanist och naturvetare. Man är både fri företagare och kollektiv kooperatör.

Samtidigt sker omfattande förändringar inom landsbygdens näringsliv (Amcoff m fl, 1995 och Tillberg, 1996). Allt fler tjänster produceras på landsbygden inom områden som traditionellt tillhört staden. Stad och land blir alltmer integrerade. Produktionen av varor och produktionen av tjänster sammankopplas. Så sker också inom jordbruket. Det högproducerande lantbruket var framväxet ur det fordristiska tänkandet med massproduktion, specialisering och löpande band. På samma sätt som inom övrig produktion börjar detta produktionsätt överges. Massproduktion har ersatts med flexibilitet och kundanpassning. Kontakter med kunderna och anpassning av produktionen till vad just varje enskild kund vill ha blir allt viktigare för framgångsrika företag. I modern livsmedelsproduktion ingår numera också ett stort tjänstearbete.

*Det ekologiska
jordbrukssystemet
som ett välfärdssystem*

Speciellt utvecklas det nya produktionssystemet i det ekologiska lantbruket. Här har man övergett det löpande bandet och den extrema specialiseringen till förmån för flexibilitet. Ibland är kundanpassningen mycket långt driven – och kunden är inte som i traditionellt jordbruk grossister och livsmedelsindustri – utan slutkonsumenten. Att enbart ca fem procent av dagens lantbruk kan karaktäriseras som ekologiska säger inget om att detta kommer att fortsätta att vara en marginell företeelse. På samma sätt som andra innovationer är detta ett fenomen som spritts långsamt till en början, men som så småningom tillväxer med allt större hastighet.

Karin Tillberg (1994) som studerat innovationsförloppet för de ekologiska lantbruken i Mälardalen konstaterar att de första innovatörerna på sextioalet introducerade det ekologiska lantbruket som en säregen och annorlunda verksamhet. Dessa "innovatörer" hade inte förmågan att sprida produktionssättet, det var för övrigt inte heller deras syfte. För dem var verksamheten mer förknippad med en speciell livsstil. Nästa fas i innovationsförloppet, på sjuttioalet, karaktäriserades av en ny grupp ekologiska jordbrukare som förändrade sin produktion i ekologisk riktning. Dessa kallas "opinionsledare" eftersom de hade förmågan att även dra andra lantbrukare i sin omgivning med sig i omvandlingen. Speciellt har denna odlingsform vuxit i områden där inflyttningen till landsbygdsområden varit påfallande stor. Åttiotalet och nittioalets början kan karaktäriseras som en tillväxtperiod för ekologiska lantbruk, speciellt en effekt av det statliga omställningsbidraget. Den rumsliga spridningen visar att det främst är de som haft personlig kontakt med opinionsledarna som utnyttjat möjligheten att söka dessa omställningsbidrag. Enligt innovationsterminologin kallar vi dessa för "tidiga efterföljare". Nu är det dags för nästa fas i innovationsförloppet där allt fler i snabb takt inser det realistiska i att övergå till ekologisk produktion. Genom det stöd som EU erbjuder ekologiska lantbru-

kare, kan man anta att spridningen får en extra skjuts.

Det ligger ett stort tjänsteinnehåll i de ekologiska livsmedlen, precis som i de flesta moderna produkter. De ekologiska gårdarna målar ett nytt landskap, en mosaik av olika grödor, åkerholmar i stället för de ensidiga sädesfälten. Tjänsteinnehållet i det ekologiskt producerade köttet består i att bonden har tagit väl hand om djuret, inte tillsatt medel för att få det att växa så snabbt som möjligt utan istället sett till att hålla tillbaka tillväxten för att musklerna skall kunna mogna i lagom takt. Produktionen har vidare skett på ett långsiktigt miljöanpassat sätt och på ett sätt som skapat ett vackert kulturlandskap med betade ängs- och hagmarker. Det är välfärdstjänster som den ekologiska bonden gör konsumenterna och samhället. Lantbrukare är kulturarbetare i dubbel mening.

Men det finns en hake...

Det som talar för en utveckling mot ett ekologiskt välfärdsjordbruk är dels jordbrukets förändringsbehov, dels konsumenternas ökade intresse för livsmedlens kvalitet och härkomst. Tillsammans utgör dessa två förhållanden grundpelare för en helt ny organisation för livsmedelsdistribution. Men ännu saknas en länk i kedjan mellan producent och konsument nämligen den ekologiska distributionen. Det gäller att finna modeller för hur lokala distributionsnät kan byggas. För organisering av lokala nätverk ter sig grannskapet eller bostadsområdet som en lämplig geografisk enhet.

Denna slutsats drog också "Forskargruppen för det nya vardagslivet" som i mitten av åttiotalet (med medel från Nordiska Ministerrådet) formulerade en framtidsmodell i studien "Veier til det nye hverdagslivet" (1987). Där argumenterade forskargruppen, bestående av kvinnliga arkitekter, samhällsvetare och journalister, för en mellannivå mellan individen och det övergripande samhället när det gäller vissa vardagliga verksamhetsområden, bl.a. identifierade de livsmedelsområdet som lämplig för att utveckla en sådan lokal mellannivå. Visionen uppfattades som ogenom-

förbar och möttes av ganska stor skepsis. Idag, tio år senare, är förutsättningarna bättre. Ny teknik har skapat helt nya möjligheter även inom livsmedelsdistributionen. Ett ekologiskt distributionssystem behöver korta distributionsvägar och lagringstider. "Den elektroniska" butiken med direktkoppling över datornät mellan producenter och konsumenter ter sig väl lämpad för just livsmedel. Här finns ett stort fält för utvecklings- och forskningsarbete för forskare intresserade av transportfrågor, logistik, småföretagssamhet, miljö, organisationsfrågor mm. En viktig fråga är vem som kan eller bör organisera dessa nätverk. I vissa fall ligger initiativet och organisationen hos lantbrukaren, för det mesta kvinnan i lantbruksföretaget, som ombesörjer kundvård, information om produkter, beställningar, leveranser mm. I andra fall är det konsumenterna som har denna funktion oftast genom ett mellanled som sköter kontakterna med såväl konsumenterna som producenterna. Det finns en viss osäkerhet och konkurrenssituation när det gäller frågan om var makten och kontrollen över dessa lokala nätverk bör ligga. Det framstår därför som angeläget att skapa en debatt kring dessa frågor idag.

Sammanfattningsvis vill jag säga att kretsloppssamhället inte bara handlar om att binda ihop stad och land för att jordbruket ska ta hand om tätorternas restprodukter. En ekologisk vision kan också innebära att dikotomin inom livsmedelssektorn upphävs genom att koppla ihop produktion och konsumtion. På samma gång kan vi vinna i livskvalité och välfärd.

NOTER

- ¹ Jag har i ca tio år varit ledamot i "Referensgruppen för jämställdhet i kommunal planering", Uppsala kommun.
- ² Med genderiserad menar jag en på könsmissiga grunder baserad märkning, sortering och värdering av verksamheter, handlingar och artefakter, se vidare Forsberg, 1989.
- ³ Greed samlar i sin bok en omfattande lista över dikotomiserade begreppspar som präglat föreställningsvärlden hos planerare. Listan spänner över ett vitt fält av såväl klassiska begreppspar som public/private som

mindre vanliga begrepp i planeringssammanhang som exempelvis red/green.

⁴ En kulturgeografisk C-uppsats från Örebro, 1993, av Liita Rönning gav ett liknande resultat.

LITTERATUR

- Amcoff, Jan, Forsberg, Gunnel & Stenbacka, Susanne, 1995, *Inflyttning och nybyggnation i Mälardalens landsbygd*. Arbetsrapporter, Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet, nr 155
- Forsberg, Gunnel. 1989, "Industriomvandling och konsstruktur. Fallstudier på fyra lokala arbetsmarknader". *Geografiska regionstudier* Nr 20. Kulturgeografiska Institutionen vid Uppsala Universitet
- Greed, Clara, 1994, *Women and Planning. Creating gendered realities*, Routledge, London
- Holm, Helene & Drake, Lars, 1989, *Konsumenternas attityder till alternativt producerat kött*. Rapport 21. Institutionen för ekonomi, Sveriges Lantbruksuniversitet *KommunAktuellt* 14 dec 1995
- Rönning Liita, 1993, *Internationella och nationella länkar mellan producent och konsument av jordbruksprodukter - studier i Örebro län*. Arbetsrapporter nr 37. Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.
- Sverige 2009 - en vision*, 1994, Boverket, Karlskrona
- Tillberg, Karin, 1994, *Det ekologiska jordbruket som innovation. En studie av utvecklingen i Uppsala, Södermanlands och Stockholms län*. Arbetsrapporter nr 50. Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.
- Tillberg, Karin, 1996, *Nyföretagande på Mälardalens landsbygd*. Arbetsrapporter nr. Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.
- Veier til det nye hverdagslivet, Om integrering av hverdagslivets oppgaver på et mellomnivå*. Kommittén för jämställdhetsfrågor. Nordisk Ministerråd NORD 1987:61

SUMMARY

The major aim of this article is twofold: firstly to point to the consequences of the (gendered) dichotomy between production and consumption, secondly to suggest a way of breaking up this dichotomy by gaining control over the 'sign of dichotomy', the dividing line between production and consumption. Major arguments for a development towards an ecologically orientated agriculture are the imminent need for changes of agricultural methods as well as the consumers' growing interest in both the quality and the origin of food-stuffs. These two factors create a basis for a whole new organisation of food distribution. One link, however, in the chain between producer and consumer is still missing: the ecologically adapted distribution. New technology should greatly facilitate the creating of new models for distribution locally

inside small communities or groups. An ecology-based distribution system must entail short distances and short storage time. An 'electronic' store where producers and customers are linked up should be ideally suited to the marketing of food-stuffs. When it comes to building of these distributions networks one important question is to decide who is going to organise it and run it. So far there is a certain amount of confusion and competition involved: very often contacting customers and delivering produce is that task of the women on the farms, sometimes its organised by the consumers themselves. This is an important question that needs to be adressed. To conclude I would like to

stress that creating an ecology-based community is not only about connecting the country with the city so that the former can dispose of the residue products of the latter. It has also to do with the breaking up of the present dichotomies of food production by means of linking the producers to the consumers.

*Gunnel Forsberg
Kulturgeografiska inst.
Uppsala universitet
Norbyvägen 18 B
S-752 36 Uppsala*

Oktober 1992. Foto: Roger Vikström. (Pica Pressfoto)